

kultikus jellegét, magasabbrendű és zárt formák helyett sokszor és a programnak megfelelően ismétlődő pregnáns motívumokkal kell dolgoz-
nia. Továbbá számolnia kell azzal, hogy a film megismételhetetlen, il-
letve ismétlése, mint minden élő mozgás mechanikus ismétlése, nevetsé-
gesen hat. (Bergson!) Az egyedüli védekezés ez ellen az ugyancsak
bergsoni elv alapján lehetséges: élettelen testek élet utánzó mozgásá-
nak ismétlésével.

A fenti kritériumok pontosan illenek egy műfajra: a rajz-, vagy
trükkfilmre. És egy zenei irányra, amelyet jobb híjján hypermodern ze-
nének neveznek. A műfaj és a hozzávaló zene itt állnak teljes felszere-
léssel, utrakészen. Ne tévesszen meg bennünket, hogy csak szatira és
karikatúra a témájuk. Szatirák és karikaturák hoztak már új művésze-
teket világra. És ma egyre világosabban látható, hogy ez a film-zene-
konfliktusból született új műfaj fog szembeszállni a huszadik század
indusztrializált művészetének tarthatatlanságával. (S. O.)

V I L Á G S Z E M L E

Ennek a hónapnak eseményei közül kétségtelenül legnagyobb jelentő-
ségű Őfelsége II. Károly király londoni látogatása, amely sokkal nagyobb
ünnepélyességgel és sokkal szélesebb sajtó-visszhanggal folyt le, mint az
Angliában a kisebb hatalmak államfőinek látogatásai alkalmával szoká-
sos. Ami Romániát illeti, Csehszlovákia földarabolása és a kisanant szét-
esése után az ország-vezetőjének látogatása Angliában és Párizsban új
kapcsolatok teremtését és a régi szövetségeknek új alapon való kiszélesí-
tését jelenti és egyben azt is jelzi, hogy Románia az új konstellációban
olyan új szerepre és olymértvű önállóságra törekszik, amilyent eddig
csak nagyhatalmak érthettek el. A kisebb államok közül ezt még csak
Lengyelország kísérte meg, de bár ez úgy gazdasági, mint számbeli és
katonai erejét tekintve, országunkat felülmulja, külpolitikai önállóságra
szert tenni nem tud, mert azt az agresszív és revíziós, totális nagyhatal-
makkal szövetségbe akarta elérni, amelyeknek határokat és szerződéseket
romboló háborús és terjeszkedő politikája (ahogy ők mondják: „dínami-
kája“) nem engedi meg, nem *engedheti meg* kisebb szomszédoknak, külö-
nösen szomszédoknak, legyenek azok akár szövetségesek is, hogy az övé-
kétől valamiben is eltérő utakon járjanak. Így pl. Németország, amely
Lengyelországot jó szolgálatai fejében részesítette a csehországi konc-
ból, ugyszólván rácsapott, amikor az Kárpát-Ukrajna felosztását akarva,
Magyarország és Olaszország felé keresett közvetlen utakat. Románia
már csak azzal is szerencsésebben választotta meg a külpolitikai önálló-
sághoz vivő utat, amennyiben ez az út *Anglián* keresztül vezet, amely a
totális államoknál messzibb is esik Romániától, hatalmasabb is, nemzet-
közi helyzetében biztonságosabb is Németországnál és Olaszországnál és
így sokkal nagyobb önállóságot engedhet meg az ő érdekeit is képviselő
kisebb szövetségeseknek, mint amazok. II. Károly király Őfelségének
nagyszabású fogadtatásával az angol diplomácia nem átalotta máris de-
monstrálni, hogy az angol-román kapcsolatok új alapon való kimélyítésé-
ben a nagy Anglia éppugy érdekelve van, mint a hozzá képest kicsiny Ro-
mánia, hogy keleteurópai, fekete-tengeri és közel-keleti érdekeinek védel-
mében Romániával egyenlő félként tud együttmenni, hogy segítségre se-

gitséggel tud felelni, és pedig nemcsak országrészekkel és — részecskékkel a másokéból, hanem védelemmel és ha kell, védelmi eszközökkel...

Az angol-román kapcsolatok kimélyítésének és Románia önálló fellépésének sikerét nem csökkenti, sőt csak növeli annak hajlékony, taktikus keresztülvitele: a londoni látogatás kiegészítése a párizsi és müncheni utazással és ezzel egyidőben állandó román gazdasági hivatal létesítése Moszkvában. Mindezen jól felfogott lépések együttvéve kizárják azt, hogy — amint Lengyelország esetében történt — az új szövetségi kapcsolat kiépítése a többi államoktól való elszigeteltséget idézzon elő.

Külömben ugy ez a nagyszabású demonstráció, mint Angliának más, kevésbé feltűnő sakkhuzásai is, jóakarató semlegesség Japánnal szemben a kínai kérdésben, közeledési kísérletek Olaszországgal szemben az angol-olasz szerződés életbeléptetésével egyenes (vagyis *közvetlen*) folytatását teszik a nem éppen egyenes müncheni taktikának. Ezekből és abból, ami ezekkel kapcsolatban a kulisszák mögöl sejtődik, mind tisztában áll elő a müncheni mű, főleg Anglia és Franciaország müncheni taktikájának *igazi értelme*. Az rögtön világos volt, hogy Münchenben nem annyira a német-francia ellentétek nyertek megoldást Németország javára, mint inkább az a sokkal nagyobb ellentét játszott közre, amely a nyugati hatalmak együttese és Oroszország között szüntelenül fennáll. De csak most kezd világosabbá válni, hogy a müncheni béke létrehozásánál egyben azok az ellentétek is, amelyek Középeurópában *Anglia és Franciaország között fennállnak* — kiegyenlítést nyertek, és pedig *Anglia javára*.

Katonai hatalmak egymással való szövetkezése mindig: *ellenségek* összeállása egy még nagyobb ellenséggel szemben. A *szövetséges* annyit jelent, mint a *kevésbé veszélyes* ellenség felhasználása a *veszélyesebb* ellenséggel szemben. Így ha Angliának szüksége van Franciaországra ahhoz, hogy a német veszély ellen védve legyen, ugyanakkor nem engedheti meg Franciaország tulságos megerősödését sem és arra kell törekednie, hogy — amint az *Europe* egyik legutóbbi külpolitikai cikkében okosan megjegyzi: „Franciaország gyengeségének legalább olyan fokának kell lennie, hogy Angliától függő helyzetben maradjon.“ Ezért — ezért is — kellett Csehországnak, mint Franciaország középeurópai várának ugyszólván megszűnnie és ezért fontos Angliának az, hogy Franciaország csalódott keleteurópai szövetségesei London felé vessék tekintetüket.

Ugyanazt mondhatjuk arról a barátkozásról, amely London és Berlin között kovácsolódik. Ha Berlin kevésbé veszélyes ellensége Angliának, mint Moszkva, ugyanakkor veszélyesebb ellensége, mint Párizs... Ha Hitler Kelet felé való megerősödését Párizs sakkban tartására meg kellett engedni, és Moszkva gyengítésére elő kellett segíteni, azt meg is kell állítani. Anglia csak úgy értékesítheti Berlin keleti segítségét a maga javára, ha Berlin közép- és keleteurópai politikájában továbbra is Anglia gyámságára szorul, ha nem erősödik meg annyira, hogy Keleteurópában egyedül, önállóan, csak a maga javára, tehát az angol érdekek ellen is dolgozhassék. Ezért kell — ezért is — megakadályozni azt, hogy Franciaország volt szövetségesei ne álljanak be Németország és a Berlin-Róma tengely szövetségi körébe. Ugyanakkor közeledést keres az Egyesült Államokhoz kereskedelmi szerződés megkötése által, amely a dominiumok, különösen Ausztrália és India, kárára elősegíti mintegy 10 millió angol font értékű amerikai buza, petróleum és nyersbőr bevitelét Angliába, természetesen ugyanannyi értékű angol iparcikknek az USA-ba való bevitelért cserébe...

Az angol diplomáciának ez a szokatlan aktivitása bizonyos pillanati sikereket biztosít a Chamberlain-kormánynak — befelé. Erre, a Mün-

chen óta mind növekedő népszerűtlensége miatt nagy szüksége van: a legutóbbi részleges választásokon a kormány nagy vereségeket vágott zsebre, az ellenzék a konzervatív párton belül és kívül veszedelmesen nő és a jövő őszi általános választások ideje közeledik... Vajjon sikerül-e Chamberlainnek addig továbbfejlesztenie az elért eredményeket legalább is megtartani őket? Kétséges. Minden barátságot valamennyire gazdasági engedményekkel kell kibélelni — fontokkal, Angliától különösen minden barátja pénzt remél. Az angol kormány talán erre is hajlandó — de vajjon mit szólnak ehhez a City pénzemberei? „Eletünket és vérünket“ — ezzel aligha lehet a szegény rokonságot kielégíteni, viszont a zabot — azt a City nagyon nehezen adja. Azt a pénzszegény Keleteurópa helyett egyelőre — Franciaország felé igyekszik irányítani. Chamberlainnek Franciaországgal szemben kiharcolt fölényét a londoni bankok egyelőre úgy akarják értékesíteni, hogy nagyobb kölcsön fejében rá akarják tenni ellenőrző kezüket több nagy párizsi bankra és ezeken keresztül Franciaország pénzügyeire... És ezt se egészen a saját erejükből: részben az évek óta biztos elhelyezést hiába áhító holland tőke részvételével, részben éppen-séggel a Londonba menekült francia aranytakarék az értékesítésével...

És Franciaország? Nem tudni azért-e, hogy az angol pénz-segítséget a Paul Raynaud-terv végrehajtásához megkaphassa, vagy egyszerűen azért, mert egyelőre mást nem tehet: mindenhez jó arcot vág és hallgat. Miután mostani vezetői több ízben kijelentették, hogy legfőbb feladatuknak, a keleteurópai szövetségek kérdésénél is fontosabbnak tekintik Franciaország tengerentúli gyarmatainak és az ezekhez vezető utaknak biztosítását, most például Lebrun elnök és Daladier miniszterelnök, a fegyverszüneti emléknapon tartott beszédeikben mindenről beszéltek, csak az aktuális külpolitikai kérdésekről hallgattak.

Egy szót se mondtak például a volt német gyarmatok kérdéséről, amely éppen most, az angol miniszterek párizsi látogatása során kerül tárgyalásra. Anglia itt is a maga javára akarja kihasználni Franciaország pillanatnyi visszaszorulását, hogy ennek terhére teljesítsen valamennyit Hitler gyarmati követeléseiből. Erre Franciaország ravasz manőverrel próbál vissza vágni: barátsági egyezményt kötni Németországgal... amelynek ugyanakkor, amikor Anglia és Németország között a viszony elhűvösödött, Anglia ellen irányuló éle is van. Ha a francia-német közlekedés Angliának tetszik is annyiban, amennyiben az a francia-orosz viszonyt rontja, a két nagy szomszédos katonai hatalom állandó összeállása Angliára nézve életveszélyes lehetne... Node francia-német állandó szövetekezésről még nagyon sokáig nem lehet szó, a manőver átlátszó és a mostani párizsi tárgyalásokat alig sikerül befolyásolni, ezeken még az angol fölénynek kell érvényesülnie. Ha másért nem — mindenestre az angol pénz, a folyósítandó kölcsön erejénél fogva...

Ezalatt pedig, ezektől a diplomáciai kulissza-harcoktól látszólag függetlenül, de mégis ezekkel összefüggően, nagy, vészhozó jelenségek törnek fel a mélyből: Paul Raynaud és Daladier pénzügyi terve, amely nagy adókkal és jogfosztásokkal sújtja a munkásokat, az általános sztrájk viharát idézi fel, ellenzékbe kergeti nemcsak a munkáspártokat, Thorezt, Leon Blumot, Joauhaux-t, de a kormánypártnak népfronti felfogású szárnyát is: Pierre Cot-ot, Henry Guernut-t, Marchandea-t, akikkel — a francia-orosz viszony elhidegülése miatt — egy követ fuj maga az öreg Herriot... A németországi zsidóverő hullám Amerikában, Angliában és más demokratikus országokban olyan arányú tiltakozást vált ki a tömegekben, hogy ez kényszeríti az amerikai kormányt követének tüntető viszhívására, Angliát a zsidókérdés gyorsabb tanulmányozására és magát

Hitlert arra, hogy a „felelőtlen“ zsidóverést gyorsan leintse és lapjaiban arról írasson hosszú vezércikkeket, hogy mit tesz a mai Németország is zsidói helyzetének konszolidálásáért... Spanyolországban Franco-nak sikerül, egész haderejének latbavetésével elérni az Ebro folyót, de ez nyolcvanezer emberébe, hadseregének mintegy harmadába kerül, hosszú hónapokra kénytelen lemondani minden akcióról és egyetlen reménysége Anglia hathatósabb segítsége, amely azonban, az angol közvélemény mai magatartása mellett aligha következik be az őszi választások előtt...

A világ másik égő pontján, Kinában, viszont Csang Kai Sek csapatai szorítják vissza a japán csapatokat Észak- és Délkinában, majdnem körülzárják Kantont, lázasan építik azokat az autóműutakat, amelyek a kínai hadseregnek japán blokádnak esetére is biztosíthatják a Szovjet és Európa felől való ellátást és Angliának máris fejtörést okoz, hogy hogyan akadályozza meg a kínai-orosz katonai szövetség létrejöttét olyképpen, hogy az ne segítse elő Japán végleges győzelmét... Emitt, Magyarországon, a felvidéki magyar területek visszacsatolása idézi fel a belső vihart: a felvidéki mágnások visszakívánják a cseh földreform által felosztott földjeiket, míg az eddigi Magyarország földtelen népének szószólói az eddiginél is nagyobb erővel követelik magyar uraiktól azt a földreformot, amelyet felvidéki társaik cseh elnyomóiktól már 15 éve megkaptak — és a hullám csaknem elsöpri azt az Imrédy-kormányt, amelyben mindkét irányzat hangot nyer, szakadást idézve elő a kormányban és annak parlamenti többségében...

Mindennap jele annak, hogy bármit is végeznek a világ nagy diplomáciái, bármely síktereket is érnek el, hadseregeikre vagy a mások gyengeségére alapítva, végső soron mégiscsak nem ők egyedül döntenek el a világ sorsát, hanem — kinek-kinek a saját területén és ezzel összefüggően nemzetközi viszonylatban is — számolniuk kell a népeik legbelsejében végbemenő, onnan feltörő demokratikus erővel is és a döntés végül is nemcsak az egyes államok közötti játék eredményeitől, hanem az egyes és az összes országok belső erőviszonyainak alakulásától is függ...

KÖZÉPEURÓPAI KÉRDÉSEK

ERDÉLYI TÖRTÉNELEM

Napjaink hatalmi törekvései Erdély szívébe nyulnak, hogy újra felkavarják az egyensúlyát kereső erdélyi békét. Erdélyben dunavölgyi népek fonódnak össze, s az erdélyi összetartás dunavölgyi összetartás, amit a népi életösztön sugalt akkor is, amikor a történelem folyamán az erdélyi magyar fejedelmek harcban álltak a Habsburg-imperializmus előőrsévé idomított Magyarországgal. Az erdélyi önálló fejedelemség a magyar nemzeti műveltséget s a vele egy fölből fakadó függetlenségi tudatot mentette át a százados válságon, azt a nemzeti magatartást, amely nem ostromfalat épít, hanem termékeny kölcsönhatással éleszti az együtartozás tudatát, testvérnépek lelkét oldva föl a mult keserű visszaemlékezéseiből.

Az Erdélyben elvegyült kis népek egymásrautalságának mindennapi ténye a magyar uralkodó rétegek eszmekörében a rendi összefogás hagyományának ápolásává torzult. Az erdélyi néptömegek szolidaritásának társadalmi valóságát a magyar felsőbbség féltése sajátos történelmi